

ТЕХНОЛОГИЧНОТО КЛЕЙМО ВЪРХУ ПОПУЛЯРНАТА И ЕЛИТАРНАТА МУЗИКА И ЛИТЕРАТУРА

Светлин Давидов Костадинов, докторант

THE TECHNOLOGICAL STAMPON POPULAR AND ELITIST MUSIC AND LITERATURE

Svetlin Davidov Kostadinov, PhD student

Резюме:

В настоящия доклад е разгледана темата „Технологичното клеймо върху популярната и елитарната музика и литература“. Засегнати са следните аспекти: как влияе „технологичното клеймо“ на съвременния свят, как развитието на технологиите води до поколенческата промяна на „екран номер едно“ от телевизионния до този на мобилния телефон. Подробно са разгледани промените в медийната среда и как слушането и гледането на подкасти измества традиционни медии като радио и телевизия. Особен акцент в статията се поставя върху аудиокнигите като модерна културна еволюция, която допълва и обогатява класическите литературни произведения с тембър и емоция. Разгледани са и безжичните слушалки като модерен технологичен феномен, оставил своя отпечатък върху възприемателските ни способности. Анализът се съсредоточава върху това как дигитализацията на музиката и литературата променя усещането за качество на звука и модерното възприятие на класическите музикални и литературни произведения. Обърнато е внимание и на създаването на нови музикални стилове, в контекста на новите технологични и социални очаквания. Сериозен акцент са стрийминг платформите и тяхното огромно влияние върху начина, по който търсим, слушаме и получаваме информация.

Ключови думи:

технологии, музика, литература, подкасти, аудиокниги, стрийминг платформи, звук, медии

Abstract:

This report examines «The Technological Stamp on Popular and Elitist Music and Literature». Aspects such as how the «technological stigma» affects the modern world, how the development of technology leads to the generational change of the «number one screen» from the television to the mobile phone are addressed. The changes in the media environment and how listening and watching podcasts displaces traditional media are examined in detail. A special emphasis is placed on audiobooks as a modern cultural evolution that complements and enriches classic literary works with timbre and emotion. Attention is also paid to wireless headphones as a fashionable technological phenomenon. Also very important is the analysis of how the digitization of music and literature changes the perception of sound quality and the modern perception of classical musical and literary works. Attention is also paid to the creation of new musical styles, in the context of new technological and social expectations. A serious emphasis is placed on streaming platforms and their huge influence on the way we search, listen, and receive information.

Keywords:

technology, music, literature, podcasts, audiobooks, streaming platforms, sound, media

В съвременната епоха технологиите се превръщат във все по-значима и необратима част от човешкото ежедневие. Развитието на интернет и дигиталните платформи като YouTube промени из основи начина, по който хората възприемат и консумират изкуство. Днес всеки има неограничен достъп до музика, литература и филми – достъп, който преди изискваше време и усилия. Вместо да търсим книги, да купуваме компактдискове или да чакаме концерт, в настоящето просто отваряме стрийминг платформа и избираме какво да слушаме или гледаме. Вече не е от значение кой е авторът или изпълнителят – цялото творчество е на един клик разстояние, достъпно тук и сега. Тази технологична достъпност създава илюзия за близост между публиката и артистите. Социалните мрежи позволяват директна комуникация с артистите – можем да им пишем, да следим профилите им, да харесваме и споделяме публикации. Въпреки това, тази връзка остава повърхностна: фенът не е приятел на звездата, а част от глобална мрежа за дигитално общуване и културно потребление.

Заедно с цялата тази дигитализация и автоматизацията на творчеството и достъпност се появява и един по-малко изследван феномен: технологичното

клеймо. Това понятие обозначава влиянието на съвременните технологии върху начина, по който музиката и литературата се създават, разпространяват и възприемат. То изразява промяната в автентичността, стойността и достъпността на произведенията – както в масовата, така и в елитарна култура. Технологичното клеймо влияе значително върху социалните взаимодействия, икономическите процеси и личната реализация в дигиталната епоха.

Технологиите и тяхното развитие промениха начина на комуникация и усещане за света. Стремглавото развитие на дигиталните технологии и навлизането на изкуствен интелект (на английски: artificial intelligence, AI) влияе драстично върху начина ни на живот. И тук се ражда един изключително важен въпрос: как влияе „технологичното клеймо“ на съвременния свят?

Всичко, свързано с технологичното клеймо, може да доведе до изключване от обществото на хора, които не са „в крак“ с новите технологии – предимно възрастни хора и хора без образование. Вниквайки в същината на технологичното клеймо, трябва да отбележим, че то се влияе от обществените страхове, свързани с използването и приемането на нови технологии, независимо от това, че те носят ползи на обществото.

Екран „номер едно“ и смартфоните

Всичко има история и основа, върху която се развива. Високите технологии вече са достъпни на всички нива – от GPS навигацията до мобилните телефони. Телефонът вече е „екран номер едно“! Всичко се случва там – информация, музика, забавление, обучение. ТВ екранът е минал на второ място и това определено може да бъде свързано с технологичното клеймо. Технологиите и начините на консумация на медии преминават през сериозни промени и създават нови разделения в обществото. Неписано съществува твърдение, че телефонът е за младите, а телевизията е за старите. Телефоните, по-точно смартфоните, често се възприемат като символ на новите поколения (Y и Z) и новото време. В същото време телевизията се свързва с по-възрастните хора и традиционни начини на консумация на съдържание и получаване на информация. По този начин различните поколения получават по различен начин медийно съдържание. Смартфонът се превърна в новия „екран номер едно“, изместил телевизора като водещо средство за консумация на медийно и културно съдържание. Това е ключов индикатор за прехода към мобилен,

персонализиран и постоянно достъпен медиен свят, в който индивидуалният избор измества колективното преживяване (Perrin & Atske, 2021). Телефонът вече не е просто средство за комуникация, а част от модерния начин на живот. Той е средство, осигуряващо достъп до социалните мрежи, онлайн игрите, видеосъдържанието и голяма част от работата. На другия полюс са хората, които разчитат на по-старомодни начини за комуникация и получаване на информация. За съжаление двата свята трудно ще намират общ език и постепенно все повече ще се отдалечават.

Телевизията и смартфоните обаче не са в съревнование. Може да се използва „най-доброто от двата свята“ за пълноценно потребителско изживяване. Традиционните телевизионни канали могат да адаптират съдържанието си към новите технологии, като предлагат на зрителите възможност да гледат предавания на различни платформи и устройства, включително смартфони и таблети. И най-важното: разбирането, че всяка форма на медия (независимо дали телевизия или смартфон) има своите предимства и недостатъци, а изборът между тях не трябва да се свързва със социално клеймо.

Смартфоните вече са неизменна част от ежедневието ни. С навлизането на дигиталните технологии присъствието на музиката в нашия живот се промени. В глобален план благодарение на YouTube и стрийминг платформите (като Spotify, Apple Music, Deezer, Juno Download и др.), музиката се разпространява в MP3 формат.

MP3 (MPEG-1 Audio Layer 3) е аудио формат, който позволява значително намаляване на размера на аудиофайловете, без да се губи твърде много от качеството на звука при определени нива на компресия. При компресирането се отстраняват аудио честоти, които се приемат за не толкова важни за човешкото ухо. Въпреки предимството от многократно намаления обем на файловете, компресирането води до намалена динамика, загуба на детайлност и качество на звука. Един от първите кодеци е този на Fraunhofer, съчетаващи много добро качество, неотлично с оригинала за стандартния слушател, с относително голяма компресия над 10/1 (Карагъзов, 2011).

С появата на MP3 файловете стана възможно лесното и бързо споделяне на музика. Въпреки предимствата, които този формат предлага, той също така доведе до занижени звукови изисквания от страна на слушателя и промяна във възприятието на музиката и в частност качество на звука. С налагането на MP3 формата, много потребители свикнаха с по-ниското качество на звука.

Въпреки, че технологиите напредват, а това води до нови възможности за създаване на аудио с висока резолюция, популярността на MP3 доведе до промяна в усещането за качеството на звука, дори до технологично клеймо към некомпесираните и с отлично качество на звука формати като FLAC или WAV. MP3 се превърна в стандарт за качество на звука за стрийминг платформите и мобилните устройства. Това обаче доведе до занижени изисквания към качеството на звука, тъй като слушателите „свикнаха“ с това лошо качество, а и голяма част от тях не разполагат с качествени аудио компоненти като слушалки или тонколони, за да усетят разликата.

Безжичните слушалки

Технологичната еволюция доведе до още един технологичен феномен – безжичните слушалки. Те станаха изключително популярни през последните години и се превърнаха от технологична новост в културен феномен. Това носи и своите последствия. Безжичните слушалки като AirPods на Apple често са критикувани заради високата си цена. Мнозина обаче ги приемат и като нов моден аксесоар. Брандът вече е по-важен от качеството и става признак за финансов „статут“ в обществото. Безжичните слушалки също са част от тоталното разпространение на MP3 файловете и културата на „бързото слушане“ чрез мобилните телефони и онлайн платформите. Безжичните слушалки не са просто аудиоустройство – те функционират като продължение на дигиталната идентичност на потребителя (Solá-Santiago, 2023). Мнозинството от потребители вече приемат този начин на слушане за нещо нормално и дори се поставя социално клеймо създава социално клеймо върху онези, които се стремят към високо качество на звука. Технологиите направиха музиката леснодостъпна – слушаме музика докато караме колело, във фитнеса или на излет сред природата. Бързото слушане“ обаче е свързано не толкова с добро качество, колкото с удобството, че можем да слушаме каквото си поискаме където и когато си поискаме.

Въпреки доминацията на MP3, възраждането на качествените аудио формати като FLAC, WAV и lossless audio показва, че има сериозна реакция срещу занижените звукови изисквания на потребителите. Съществуват все повече платформи и устройства, които насърчават хората да избират висококачествени формати и оборудване, за да се наслаждават на музиката в пълния ѝ блясък. MP3 форматът и свързаното с него технологично клеймо доведоха до промени

в начина, по който възприемаме музиката и нейната стойност в контекста на качеството на звука. Масовата употреба на MP3 файлове, удобството им за споделяне и тяхната достъпност промениха обществените нагласи към музиката и нейната консумация.

Технологията и новите музикални стилове

Технологичното развитие и смесването на музикалните стилове оказаха значително влияние върху съвременния музикален вкус, като промениха не само начините, по които хората възприемат музиката, но и самото ѝ съществуване в културен и социалния контекст. Взаимодействие между стиловете и технологиите води до създаване на нови смесени музикални форми. Получава се така, че дигиталните технологии демократизират музикалната продукция, като позволяват на артисти без достъп до професионални студиа да създават иновативни звукови светове. Това доведе до раждането на нови жанрове и субкултури, в които границата между автор и потребител често се размива. Преди години музикалните стилове бяха ясно дефинирани: поп, рок, хеви метъл, джаз, латино и др. Всички те имат точно обособено място на музикалната сцена. С нарастващото влияние на новите технологии и тоталната хегемония на поп културата, възниква технологично клеймо за тези традиционни жанрове – те са старомодни и не носят нищо новаторско. Сега е времето на смесването на стиловете – все повече музиканти започват да експериментират като комбинират характерни елементи от различни жанрове. Това смесване води до създаване на нови музикални стилове. Положителното в случая е, че така хора с определени музикални вкусове могат да чуят различна от тяхната музика. Това е особено силно изразено при по-младата публика, която не „робува“ и не е пристрастена към определена музикална сцена и иска да чуе нещо ново и различно. Така се появяват нови, еkleктични стилове, които развиват музикалната сцена. С напредването на технологиите и присъствието на поне един компютър във всяко домакинство, „правенето“ на музика става все по-лесно. Домашните студиа вече са нещо съвсем естествено. Еволюцията на музикалните приложения и хардуера доведе до там, че вече е напълно достатъчно наличието на лаптоп, преносима звукова карта, музикален софтуер и добър микрофон за създаване на професионално звучаща музика без необходимостта от скъпи студиа или оборудване. Цялата тази технологична свобода води до огромно разнообразие при смесването на музикалните

стилове, защото не само професионалисти, но и любители могат да създават музика, като комбинират различни стилове и елементи от тях. Технологичното клеймо и смесването на музикалните стилове драстично променят музикалния вкус в съвременното общество. Технологиите създават нови възможности за съчетаване на различни музикални жанрове. Така музиката се развива и става по-разнообразна и по-отворена към нови влияния.

Стрийминг платформите

Неоспорим факт е, че благодарение на технологиите музиката се „премести“ от магнетофонните ленти, плочите, касетите и дисковете в дигиталните стрийминг платформи. Стрийминг платформите като Spotify, Apple Music и YouTube не просто променят начина, по който хората консумират музика – те реструктурират самата музикална индустрия, влияят върху продължителността на песните, стилистиката и дори върху начина, по който артистите създават произведения, ориентирани към алгоритмична разпознаваемост (Morris & Powers, 2015). Макар да се радват на голяма популярност, те също така срещат специфични социални предразсъдъци и нагласи, които могат да бъдат част от по-широкото технологично клеймо в съвременното общество. Много хора, които са свикнали с традиционното слушане на музика чрез физически носители (като компактдискове или винили), смятат стрийминг платформите за повърхностни. За тях музиката е нещо, което се разпространява и се купува на физически носител, а не нещо „невидимо“ като MP3 файл от плейлист. За аудиофилите музиката в тези платформи не се възприема като нещо ценно, тъй като лесният достъп създава усещането за нещо евтино, леснодостъпно, за бърза употреба. Тук рядко се обръща внимание на целите музикални албуми. Така се появява разделение между старата школа меломани и новото поколение слушатели, които не създават дълбока връзка с музиката.

Стрийминг услугите често предлагат глобален каталог, който може да засенчи локалните музикални сцени и нови артисти. Това води до чувство, че масовата култура поглъща независимата и алтернативната сцена. Съществува стереотип, че тези платформи не предлагат достатъчно подкрепа на малки, независими артисти. Една от основните критики към стрийминг платформите е, че не плащат достатъчно на артистите. Технологичното клеймо в този контекст включва обвинения в експлоатация на музикантите и понижаване на стойността на музикалното изкуство. Стига се дори до там, че платформите са обвинявани в

унищожаване на музикалната индустрия.

Възприемането на цифровата музика като „по-малко легитимна“ от традиционните формати, като винил или компактдиск, също е част от технологичното клеймо. За много хора, използването на стрийминг услугите е лесен и бърздостъп до конкретна музика без да е нужно притежаването на физически носител. Технологичното клеймо, свързано със стрийминг платформите, е част от по-широката дискусия за цифровизацията на културата и може да бъде преодоляно чрез промяна в нагласите на потребителите, както и чрез етични и справедливи практики от страна на платформите и артистите.

Аудиокнигите

Дигитализацията е навсякъде. Променят се не само начините, по които слушаме музика, но и четем книги. Те вече се разпространяват като файлове, които могат да бъдат качени на електронен четец или слушани като аудио файлове, т.н. аудиокниги. Аудиокнигата не е просто звуково копие на писмения текст – тя е нова форма на литературно преживяване, в която гласът, интонацията и актьорското изпълнение придават допълнително измерение на съдържанието. В епохата на мобилността и мултитаскинг аудиокнигите превръщат литературата в част от ежедневието дигитален поток (Have & Pedersen, 2016). Аудиокнигите са продукт на съвременните технологични иновации, които променят начина, по който възприемаме литературата. Въпреки тяхната растяща популярност, те също се сблъскват с технологично клеймо, което може да бъде разглеждано по различни начини в зависимост от контекста на тяхното възприемане в обществото. Един от най-често срещаните стереотипи относно аудиокнигите е, че те не са „истински книги“. За много хора книгата трябва да бъде физическа, от хартия, с отпечатани на нея букви. Аудиокнигите се възприемат като нещо, което не е точно книга – слушаш го, а не четеш! Потребителите на аудиокниги биват обвинявани, че не са истински читатели, което води до тяхното социално изключване от тези, които предпочитат традиционното четене. Аудиокнигите понякога се възприемат като мързеливо четене, въпреки че много хора слушат аудиокнигите докато пътуват или правят нещо друго. Така, според тях, те печелят време и могат да изпълняват няколко задачи едновременно. Повечето традиционалисти вярват, че четенето на физически книги развива умения като концентрация, памет и въображение, докато слушането на аудиокниги не предлага същото ниво на

интелектуално предизвикателство. Това възприятие води до идеята, че хората, които предпочитат аудиокниги, не се потапят достатъчно в съдържанието.

Аудиокнигите понякога се свързват и с хора, които имат проблеми със зрението. Това създава предразсъдък, че аудиокнигите са само за хора с ограничен достъп до традиционното четене, вместо да бъдат възприемани като нов и достъпен вариант за обогатяване на книжната култура. Аудиокнигите се приемат в някои среди като модна тенденция, която ще отmine. Тези скептици обаче не разбират как технологиите променят начините, по които взаимодействаме с литературата, и как аудиокнигите предлагат нови начини за достъп до книги, особено за хора, които не могат да четат традиционни книги или нямат физическо време за това. Аудиокнигите трябва да бъдат представени като равноправен формат на литературата. Като формат, който предлага нови начини за преживяване на съдържанието. То може да бъде в състояние да развива умения като слушане и внимание към детайлите, както и да предложи достъпност за хора с различни потребности. Трябва да се работи в посока на предефиниране на аудиокнигите като се показва как те могат да обогатят личния и интелектуален живот на хората. Например, използването на аудиокниги в образованието или за самоусъвършенстване може да бъде начин да се увеличи тяхната приемственост в общественото съзнание. Много читатели вече съчетават традиционните книги с аудиокниги, като слушат книги по време на пътувания или когато нямат време да четат. Подкрепата за такова комбинирано използване на формати ще помогне на аудиокнигите да бъдат възприемани като естествено допълнение, а не като заместител на традиционното четене. Аудиокнигите предоставят нов начин за преживяване на литературата, който обогатява културния хоризонт. Въпреки, че срещат технологично клеймо, свързано с предразсъдъци относно тяхната стойност, начин на възприемане и използване, тези формати имат много ползи. Преодоляването на стереотипите може да доведе до по-широкото приемане на аудиокнигите като равноправен начин за „четене“, който предлага уникални възможности за всеки тип потребител.

Важен аспект при аудиокнигите е избор на подходящ диктор (на английски „voice over“). С характерния си тембър и интонация той заявява своето „присъствие“ в аудиокнигите. Дикторът играе изключително важна роля за начина, по който възприемаме и разбираме литературните произведения. Гласът на разказвача не е просто механично средство за предаване на текста, а изключително важен елемент, който изцяло моделира възприятията ни за

съдържанието, емоциите и смисъла на произведението. Правилно избраният глас ще създаде усещане за автентичност, докато в противния случай, това може да доведе до негативни усещания у слушателя и напълно отхвърляне на произведението.

Подходящата интонация може да помогне за по-дълбоко възприятие на емоциите в текста. Например, ако разказвачът придаде драматизъм, когато това е необходимо, или ако говори с нежност, когато текстът изисква това, слушателят ще се потопи по-дълбоко в емоционалния свят на произведението. Това е особено важно в случаи, когато произведението съдържа много нюанси на чувства и характери. Изключително важен елемент при аудиокнигите е адекватното темпо на четене, което помага на слушателя да усети ритъма на произведението. В по-динамичните сцени бързото темпо и по-активната интонация усилват напрежението, докато в по-бавните и романтични моменти по бавното темпо и деликатен тон могат да акцентират върху вътрешния свят на персонажите. Доброто владение и манипулиране на гласа на разказвача помага при озвучаването на различните герои, което помага на слушателя да отдели персонажите, а това добавя дълбочина и многослойност на текста. Когато разказвачът използва различни гласови регистри или акцентира върху всеки от персонажите в книгата, той подчертава тяхната индивидуалност и предоставя на слушателя уникално възприятие на произведението. Гласът и интонацията в аудиокнигите не са просто механични елементи, а играят ключова роля във възприятията и разбирането на литературното произведение. Подходящото „присъствие“ на разказвача, интонацията, темпото на четене и вариацията в гласовете на персонажите могат да добавят значителна стойност към слушателското изживяване.

Слушането на подкасти

Нов културен и социален феномен са подкастите – аудио или видео предаване тип ток шоу (на английски talk show), което се излъчва и разпространява в интернет. Слушането или гледането на подкасти през последните години бележи огромен ръст, като в значителна степен измества традиционното слушане на радио и гледане на телевизия.

„Видео съдържанието е изключително популярно в социалните медии и е всеизвестно, че аудиторията се ангажира много повече с видео, отколкото с

всяка друга форма на представяне на информация и за да се уверите в това е необходимо само да проверите статистиката на вашия собствен Facebook или Instagram канал – неслучайно Instagram еволюираха до възможност за споделяне на кратки видеа. Маркетолозите твърдят, че видеото създава повече стойност на съдържанието и се изграждат по-дълбоки връзки с аудиторията, когато се добавят лица на хора” (Karagyozova, 2024: 131).

В лицензите на радиостанциите и телевизиите е заложен обем музика, новини и публицистични или забавни предавания. Любопитен факт е, че по време на COVID-19 пандемията слушането на радио се е увеличило с 11% (по данни от интернет), което подсказва, че хората имат нужда от бърза, проверена и адекватна информация. Подкастите представляват дигитална еволюция на радиото, която съчетава елементи на журналистика, разказвачество и аудиодрама. Те играят важна роля в съвременната културна екосистема, като демократизират достъпа до съдържание и позволяват на алтернативни или маргинализирани гласове да достигнат до глобална аудитория (Llinares, Fox & Berry, 2018). Но въпреки бързината и достоверността при традиционните радио и ТВ програми, тази информация не търпи интерактивност. Посоката на информацията е в една посока – от медията към слушателите. Възможна е и обратна връзка, но тя в голяма степен бива манипулирана от редакторска намеса на конкретната медия. Радиото и телевизията са традиционен информационен и музикален поток, който работи в реално време и има ограничена възможност за персонализиране на съдържанието. Точно тук за пореден път се натъкваме на технологично клеймо: слушателят няма контрол върху това какво се излъчва, което създава усещане, че радиото и телевизията са по-малко адаптивни спрямо нуждите на съвременния слушател. Създава се усещане, че хората, които слушат радио и гледат телевизия, не се адаптират към новите технологии и предпочитат пасивно съдържание. Така чрез своята програма традиционните медии влияят върху възприемането на музиката, литературата и изкуството в съвременния живот. При подкастите има различни формати и възможности – при тях слушателите и зрителите могат да избират конкретно съдържание, което искат да чуят или видят, както и да го правят в удобен за тях момент. Форматите на подкастите са изключително разнообразни – интервюта, разкази, лекции, новини и други, което дава възможност за по-голяма свобода на съдържанието. Технологичното клеймо определено играе роля в трансформацията на медийните навици и начина, по който слушането на радио и гледането на телевизия се измества от слушането

и гледането на подкасти. Възприятията за модерност, персонализация, мобилност и гъвкавост, свързани с подкастите, водят до тяхната популярност сред по-младата и технологично ориентирана аудитория. Радиото, от своя страна, остава свързано с по-традиционни и масови формати, които могат да изглеждат остарели в контекста на съвременните медийни тенденции. Подкастите се възприемат като по-съвременни и по-удобни за съвременния слушател, което е повлияно от развитието на новите технологии и социалните нагласи към тях.

Класическата музика и литература и новото време

Но как модерните времена оказват влияние върху адекватното усещане и разбиране за класическата музика и литература? В резултат на технологичните, социални и културни промени, класическите произведения вече се възприемат различно. Новото време иска нови интерпретации. Това неминуемо променя класическите произведения, като ги нагажда към сегашните вкусове. В дигиталната ера класическата музика и литература са принудени да съжителстват с масова култура, алгоритмични препоръки и фрагментарно внимание. Това води до преформулиране на представата за елитарност – вече не като недостъпност, а като устойчивост в среда, доминирана от скорост, комерсиалност и моментна емоция (Small, 1998). В наши дни музиката е навсякъде, независимо дали е класическа или популярна. Класическата музика вече не се изпълнява само на сцените в концертните зали. Благодарение на стрийминг платформите тя достига до глобална аудитория. Това дава изключителната възможност на хората да слушат музика по различни начини и да чуют класически произведения, които иначе не биха попаднали в тяхното ползрение. В литературата също има голяма промяна в начина, по който се възприемат класическите произведения. Много класически литературни произведения, които в миналото са били ограничени до строго академични среди, вече са достъпни чрез адаптации и нови интерпретации за широката публика. Съвременният човек е по-отворен към разнообразието. За него няма граници между етноси, традиции и култури. Той е гражданин на света. Тази свобода води до нов прочит, до ново усещане за класическите произведения. Те не се възприемат като наследство, а като възможност за нова интерпретация, комбинираща историята с новите нагласи за култура и изкуство.

Модерните изпълнители на класическа музика и някои диригенти активно

се включват в адаптацията и интерпретацията на класически произведения, като ги пречупват през актуални социални теми или показват нови концепции и идеи. Често променят темпото, динамиката и аранжиранията. Така те правят класическите произведения по-атрактивни и привличат съвременната аудитория. При традиционната литература забелязваме същото – класически пиеси и романи също преминават през нови интерпретации в съвременния театър и литература. Това включва не само модерни адаптации в нови медии, но отразява социалните и културни промени в съвременното общество.

Модерните времена променят класическата музика и литература по свой образ и подобие – различна, лесносмилаема и динамична! Днес възприемаме и интерпретираме класическата музика и литература по съвсем различен начин. Технологиите, глобализацията, новите философски и социални нагласи водят до нови модерни прочити на тези произведения. Търси се актуалност, свързаност и припознаване със съвременния свят. Тези нови интерпретации създават мост между традиционните изкуства и съвременните потребности и очаквания на аудиторията, като същевременно не изключват основните ценности и послания на класическите произведения.

В настоящия доклад бе разгледано едно от най-актуалните и динамични взаимодействия в съвременната културна среда – пресечната точка между технологичното развитие и възприятието, създаването и разпространението на музикалното и литературното изкуство. Развитието на технологиите се проявява като преобразуваща сила, която пренаписва както формата, така и съдържанието на културните продукти.

Развитието на технологиите променя културните ценности, като измества традиционните носители и практики към новите очаквания. Преходът от телевизор към смартфон като „екран номер едно“ бележи не просто техническа, а поколенческа и ценностна трансформация. В същия дух подкастите, стрийминг платформите и аудиокнигите не са просто нови канали за съдържание, а носители на ново отношение към времето, вниманието и културното потребление. Безжичните слушалки и дигитализацията на звука превръщат мобилното слушане на музика в безкрайно разнообразие от нови стилове и предпочитания.

Дигиталната среда преосмисля границата между „популярно“ и „елитарно“.

Класическите произведения вече се съревновават с новосъздадени формати, а новите музикални стилове и литературни жанрове се раждат в контекста на технически възможности и социални очаквания. Тази генерална технологична промяна на културните навици поставя нови въпроси за качеството, стойността и автентичността на изкуството.

В заключение, „технологичното клеймо“ е не просто знак на модерността, а маркер на културна трансформация. То променя не само начина, по който слушаме музика или четем литература, но и самото ни разбиране за културна принадлежност, идентичност и творчество. Тази динамика изисква нов тип изследователска и естетическа чувствителност – такава, която да отчита едновременно предизвикателствата и възможностите на дигиталната епоха.

Библиография:

I. Български източници

Vojadjiev 2010: Vojadjiev, Todor. Музика и технологии: Въведение в съвременната музикална култура. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2010. [Muzika i tehnologii: Vavedenie v savremennata muzikalna kultura. Sofia, UI “Sv. Kliment Ohridski”, 2010.]

Gocheva 2018: Gocheva, Milena. Популярна култура и медии: между комерсиализацията и естетиката. Пловдив, Академично издателство, 2018. [Populyarna kultura i medii: mezhdru komersializatsiyata i estetikata. Plovdiv, Akademichno izdatelstvo, 2018.]

Lozanov 2005: Lozanov, Georgi. Медии и култура. София, ЛИК, 2005. [Medii i kultura. Sofia, LIK, 2005.]

Hristova 2014: Hristova, Bilyana. Цифровите технологии и трансформациите на литературата. – В: Литературна мисъл, бр. 3–4, 2014, 45–55. [Tzifrovite tehnologii i transformatsiite na literaturata. – V: Literaturna misal, br. 3–4, 2014, 45–55.]

Genov 2006: Genov, Nikolay. Глобализацията като развитие на модерността. София, Фондация „Фридрих Еберт“, 2006. [Globalizatsiyata kato razvitie na modernostta. Sofia, Fondatsiya “Fridrih Ebert”, 2006.]

Karagyozev 2011: Karagyozev, Hristo. Цифровият звук – митове и решения.

София, Издателство „Византия“, 2011. [Karagyozov, Hristo. Tsifroviyat zvuk – mitove i resheniya. Sofia, Izdatelstvo “Vizantia”, 2011.]

Petrova 2021: Petrova, Albena. Естетика и културни идентичности в дигиталната епоха. София, Нов български университет, 2021. [Estetika i kulturni identichnosti v digitalnata epoha. Sofia, Nov balgarski universitet, 2021.]

Karagyozova 2024: Karagyozova, Silvana. Video podcast (vodcast) – pedagogical implementation of the creative strategy “Creating your own digital content”. – В: Annual of the Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Educational Studies and the Arts, vol. 117, University Press “St. Kliment Ohridski”, 2024, pp. 125–152. DOI: <https://doi.org/10.60059/GSU.FNOI.Iz.117>. (Indexed in: CEEOL, ERIH PLUS, Crossref.)

II. Чужди източници

Adorno 2002: Adorno, Theodor W. Essays on Music. Berkeley, University of California Press, 2002.

Benjamin 2008: Benjamin, Walter. The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction. London, Penguin Books, 2008 (orig. 1936).

Frith 1996: Frith, Simon. Performing Rites: On the Value of Popular Music. Cambridge, MA, Harvard University Press, 1996.

Gendron 2002: Gendron, Bernard. Between Montmartre and the Mudd Club: Popular Music and the Avant-Garde. Chicago, University of Chicago Press, 2002.

Have & Pedersen 2016: Have, Iben; Pedersen, Birgitte Stougaard. Digital Audiobooks: New Media, Users, and Experiences. New York, Routledge, 2016. ISBN 9781138938284.

Llinares et al. 2018: Llinares, Dario; Fox, Neil; Berry, Richard. Podcasting: New Aural Cultures and Digital Media. Cham, Palgrave Macmillan, 2018. ISBN 9783319704865.

McLuhan 1964: McLuhan, Marshall. Understanding Media: The Extensions of Man. New York, McGraw-Hill, 1964.

Navas 2010: Navas, Eduardo. Remix Theory: The Aesthetics of Sampling. New York, Springer, 2010.

Huyssen 1986: Huyssen, Andreas. *After the Great Divide: Modernism, Mass Culture, Postmodernism*. Bloomington, Indiana University Press, 1986.

Middleton 1990: Middleton, Richard. *Studying Popular Music*. Philadelphia, Open University Press, 1990.

Negus 1997: Negus, Keith. *Popular Music in Theory: An Introduction*. Cambridge, Polity Press, 1997.

Kittler 1999: Kittler, Friedrich A. *Gramophone, Film, Typewriter*. Stanford, Stanford University Press, 1999.

Perrin & Atske 2021: Perrin, Andrew; Atske, Sara. About three-in-ten U.S. adults say they are 'almost constantly' online. – В: Pew Research Center, Достъпно на: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2021/03/26/about-three-in-ten-u-s-adults-say-they-are-almost-constantly-online/> [Americans' mobile device habits and their impact on media consumption. – V: Pew Research Center, 22 June 2021.]

Small 1998: Small, Christopher. *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Hanover, Wesleyan University Press, 1998. ISBN 9780819522571.

Solá-Santiago 2023: Frances Solá-Santiago. Why Headphones Are A Summer Fashion Essential, 17 юли 2023. Достъпно на: <https://www.refinery29.com/en-us/2023/06/11404990/style-headphones-fashion-accessory> [Why Headphones Are A Summer Fashion Essential. , 17 July 2023.]

Morris & Powers 2015: Morris, Jeremy Wade; Powers, Devon. Control, curation and musical experience in streaming music services. – В: *Creative Industries Journal*, т. 8, бр. 2, 2015, 106–122. Достъпно на: <https://doi.org/10.1080/17510694.2015.1090222> [Control, curation and musical experience in streaming music services. – V: *Creative Industries Journal*, vol. 8, no. 2, 2015, 106–122.]

III. Онлайн източници (общодостъпни ресурси)

Open Culture: <https://www.openculture.com/>
[Open Culture. Online resource.]

Project Gutenberg: <https://www.gutenberg.org/>
[Project Gutenberg. Online library of free eBooks.]

European Journal of Cultural Studies: <https://journals.sagepub.com/home/ecs>
[European Journal of Cultural Studies. Online academic journal.]

JSTOR Open Content: <https://about.jstor.org/oa-and-free/>
[JSTOR Open Content. Free academic resources.]

Literaturen vestnik: <https://litvestnik.com/>
[Literaturen vestnik. Online literary newspaper.]

Vaprosi na kulturata: <https://kultura.bg/>
[Vaprosi na kulturata. Online cultural platform.]

За автора:

Светлин Давидов Костадинов е машинен инженер по образование. Завършил е специалност “Робототехника” към ТУ София през 1996 г. Професионалната му и творческа кариера обаче е свързана с активната му работа като „саунд дизайнер“ и „музикален редактор“ на Дарик радио в продължение на 29 години. Като част от екипа на първото частно национално радио неговата работа е свързана с т. нар. „звукова среда“ на радиото. Това включва създаването на основните сигнали на Дарик, както и всички „шапки“ на предавания, инструментали и т.н. Голяма част от неговата работа е свързана със запис, обработка, монтаж и озвучаване като глас на анонси и реклами, както и като тонрежисьор на всички медийни събития на Дарик. Активно участва и в създаването на сценарии за аудио и видео реклами. През 2024 година завършва втора магистратура „Аудиопродукция и мастеринг“, а понастоящем е докторант в СУ „Св. Климент Охридски“.

About the Author:

Svetlin Davidov Kostadinov is a mechanical engineer by education. He graduated from the Technical University of Sofia with a degree in Robotics in 1996. However, his professional and creative career is connected with his active work as a “sound designer” and “music editor” at Darik Radio for 29 years. As part of the team of the first private national radio, his work is related to the so-called “sound environment” of the radio. This includes creating Darik’s main signals, as well as all the “hats” of shows, instrumentals, etc. Much of his work is related to recording, processing,

editing, and sound design as the voice of announcements and commercials, as well as the sound engineer for all of Darik's media events. He is also actively involved in the creation of scripts for audio and video advertisements. In 2024, he completed a second master's degree in "Audio Production and Mastering" and is currently a doctoral student at Sofia University "St. Kliment Ohridski".

За контакт:

svetlindk@uni-sofia.bg

<https://www.uni-sofia.bg/>

Contact:

svetlindk@uni-sofia.bg

<https://www.uni-sofia.bg/>